

DZĪVES
PIEREDZE
(zināšanas,
attieksmes,
prasmes)
DZĪVEI
(fiziskai,
apdomai,
rīcībai)

Latvijas Universitāte

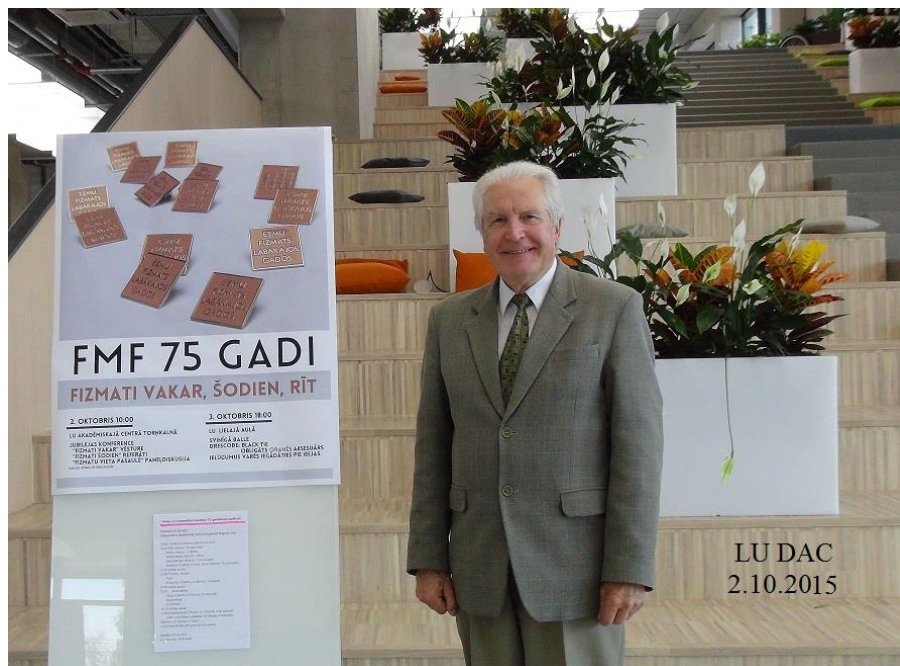
Prof. emeritus, Dr. fiz.
ANDRIS BROKS

[http://blogi.lu.lv/broks/
andris.broks@lu.lv](http://blogi.lu.lv/broks/andris.broks@lu.lv)

26 567 120

Padomāsim par Domāšanu

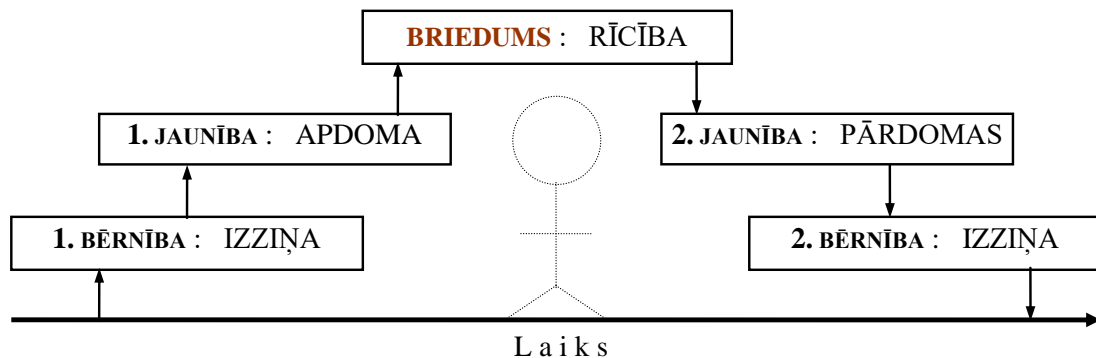
(saruna par pasauli un cilvēku, cilvēku pasaulē un pasauli cilvēkā)

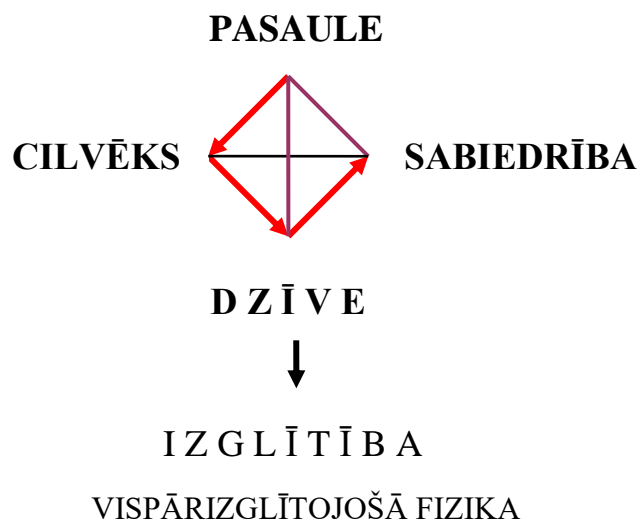
LU DAC
2.10.2015

Priekšvārdam – cilvēka mūžs pasaules procesu ritumā

Pēc gada gads rit laika rats

1. IEVADS - p a d o m ā s i m Lielās Domas : Cilvēks pasaulē un Pasaule cilvēkā

P A S A U L E – daudzveidīgu parādību kopums

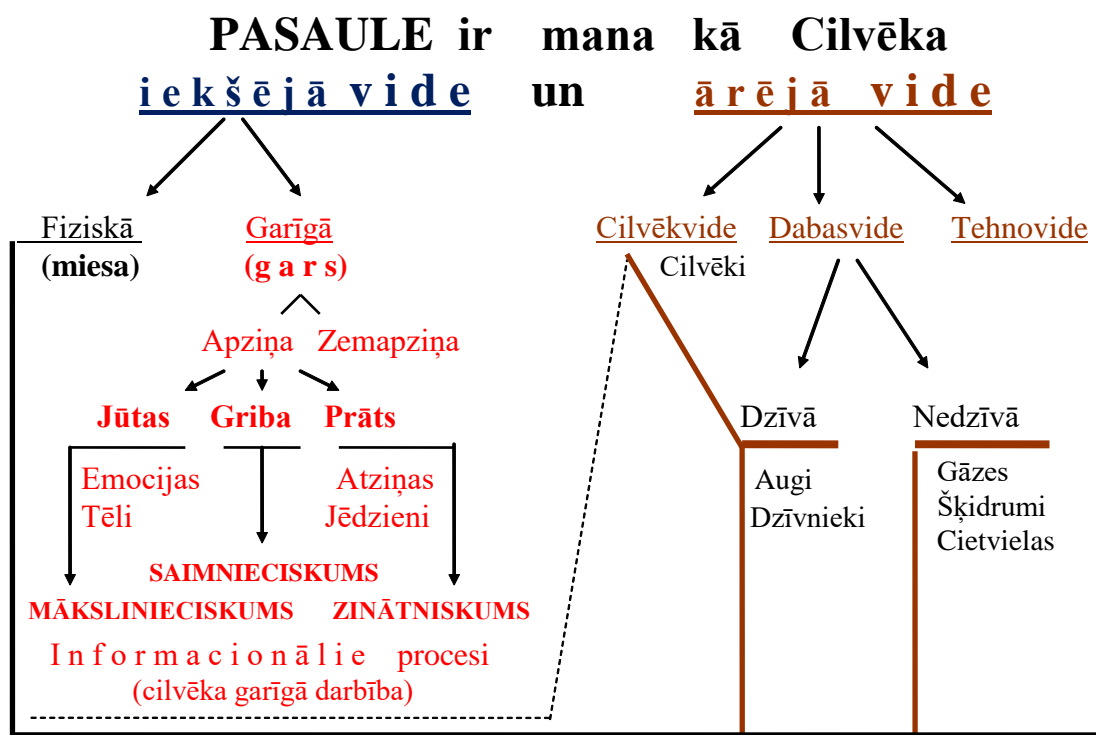
C I L V Ē K S – garīga dzīva būtne

D Z Ī V E – daudzveidīgu cilvēkdarbību kopums

S A B I E D R Ī B A – daudzveidīgu cilvēku kopums

IZGLĪTĪBA – īpaši organizētā veidā iegūtā dzīves pieredze dzīvei,
kur VISPĀRIZGLĪBA ir šīs pieredzes fundamentāla daļa

PASAULE un CILVĒKS

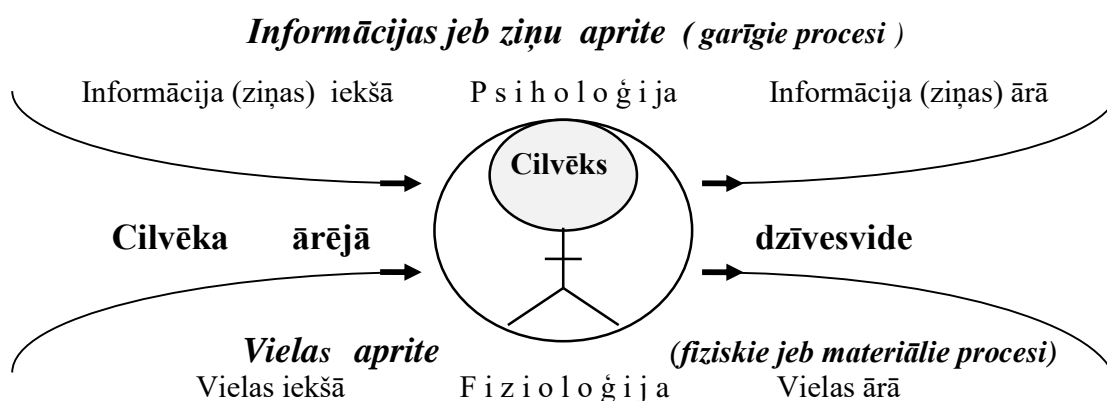
**PASAULE ir daudzveidīgu parādību kopums,
kurā CILVĒKS ir viena no šīm parādībām**

Saprātīgais CILVĒKS (griba - jūtas - prāts virs instinktiem)

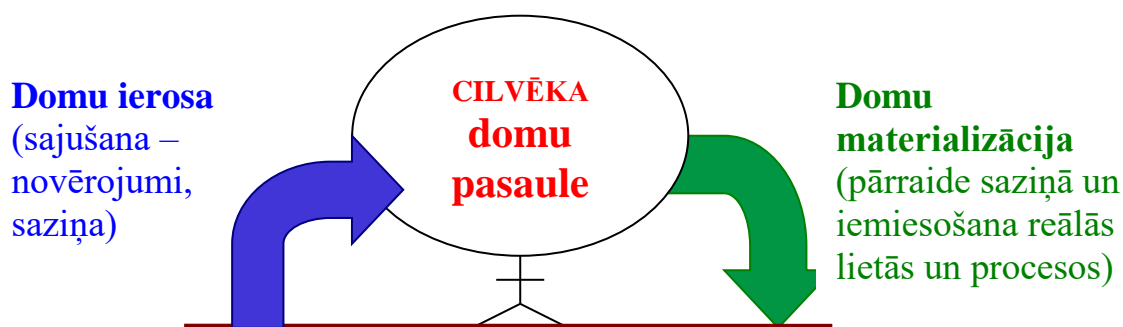

CILVĒKS - garīga dzīva būtne

Cilvēks kā dzīva būtne – informācijas jeb ziņu un vielas aprīte

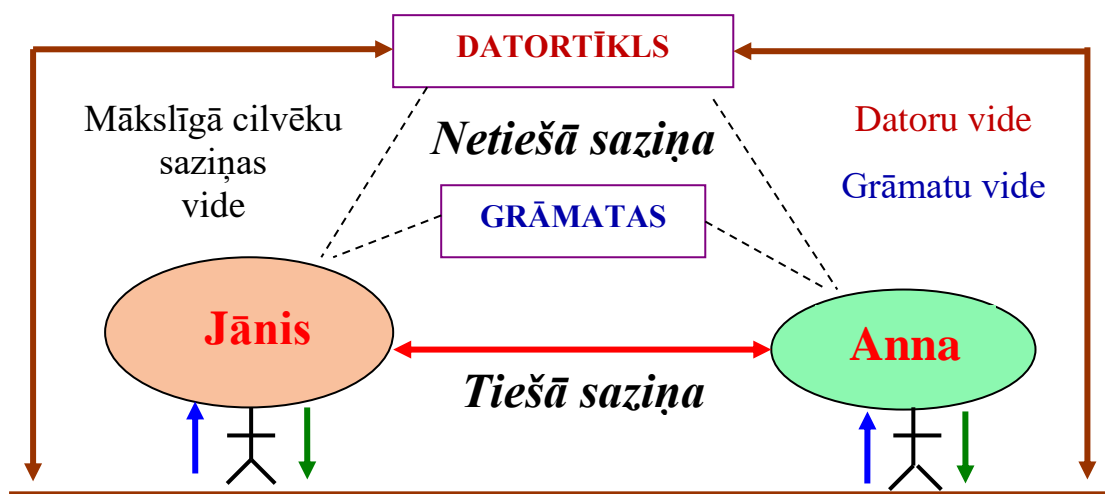

DOMĀŠANA - informācijas jeb ziņu procesēšana cilvēka nervu sistēmā - cilvēka garīgā darbība apziņas un zemapziņas līmeņos

Sajūtamā lietu un procesu pasaule – cilvēku MATERIĀLĀ DZĪVESVIDE

Cilvēku saziņas datorizācija – virtuālās vides attīstība

Cilvēku dabiskā un mākslīgā fiziskās dzīves vide

2. Kā DOMĀJAM, tā DZĪVOJAM –

<http://blogi.lu.lv/broks/2015/08/12/autorkurss-domasanas-sistemologija-2015-2016-anno-2002/>

DOMĀŠANA – informācijas (ziņu) procesēšana cilvēka nervu sistēmā, kas nodrošina cilvēkdarbību vadību.

DOMAS – cilvēka nervu sistēmā apritošās informācijas vienības.

Domāšana kā informācijas (ziņu) procesēšana smadzenēs īstenojas apziņas un zemapziņas līmeņos.

Cilvēki domas apzīmē ar īpašām zīmēm – vārdiem, **VĀRDISKĀ VALODA** kā domu materializācija cilvēku savstarpējai saziņai ir specifiska cilvēku garīgās darbības pazīme.

ZĪMES ir domu materiālais nesējs, zīmju pārraide – domu pārraides materiālais pamats cilvēku savstarpējā saziņā.

Ikvienu pasaules parādību Cilvēks uztver jeb atveido kā mainīgu ķermeni jeb lietu.

Lietas – **lietvārdi** (lietu jeb ķermeņu apzīmējumi jeb nosaukumi)

Procesi – **darbības vārdi** (lietu mainību apzīmējumi jeb nosaukumi)

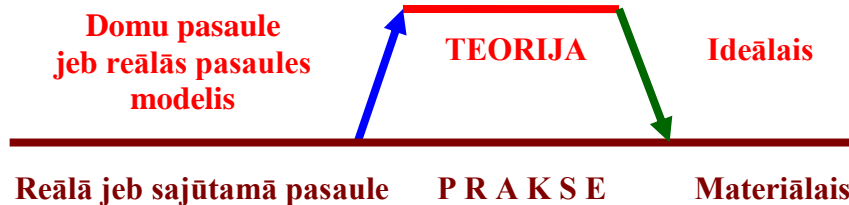
Īpašības – **īpašības vārdi** (cilvēkus īpaši interesējošie lietu un procesu raksturojumi)

Pasaule ir tas, ko mēs par tādu saucam – par ko runājam un rakstām. Domu

Pasaule – sajūtās (materiālās) pasaules atveids cilvēkā, kuru var atbilstoši materializēt cilvēku savstarpējā saziņā - sarunās un sarakstēs, lietojot daudzveidīgas gan vārdiskās, gan arī nevārdiskās valodas.

Cilvēku materiālā dzīvesvide kā *sajūtamā jeb reālā pasaule* **atveidojas** cilvēku smadzenēs kā atbilstoša *domu pasaule*.

Reālās jeb materiālās, sajūtamās pasaules apzināšanas gaitā **no prakses izaug teorijas** un daļa no tām **atgriežas praksē**. **Teorijas ir** domāšanas procesā radušies **domu kopveselumi** – struktūras.

Ikvienu domu ir kādas teorijas sastāvdaļa jeb struktūrvienība. **Domas ir ideālas**, bet **reālā jeb sajūtamā pasaule ir materiāla - ideālais un materiālais pastāv vienotībā jeb kopsaistībā**. Ikvienai domai, domāšanas procesam ir savs materiālais jeb fiziskais nesējs.

Teorijas veido cilvēki cilvēkiem – lai atbilstoši veiktu cilvēkdarbības - apmierinātu konkrētas dzīves vajadzības. Labas teorijas ir īsas, skaidras un izsmeltošas. Diemžēl labu teoriju neizveidos un pilnvērtīgi neizmantos cilvēki, kuriem nav pietiekami labi izkopta viņu domāšana, kuru domāšanas teorētiskais līmenis ir salīdzinoši zems. Līdz ar to **domāšanas apzināšana ir nepieciešama visiem pilnvērtīgi dzīvot gribošiem cilvēkiem**.

Domāšanas procesā domas tiek kārtotas atbilstoši to kopsaistībai – rezultātā veidojas šo kopsaistību noteiktas domu kopas – s i s t ē m a s.

**Domāšana par domām un domāšanu –
domu struktūru veidošanu cilvēka apziņā -
sistēmu teorijas būtība un būtība!**

**SISTĒMU TEORIJA – vispārīga zinātniska
teorija par apziņas s a k ā r t o t ī b u
kā domu k o p s a i s t ī b a s izpausmi**

**SISTEMOLOĢIJA – izvēlētas dzīves nozares
lietišķā sistēmu teorija.**

Sistēmiskās domāšanas apzināšana, tās apzināta **izzināšana** un **izmantošana** ir īpaši noderīga, atveidojot apziņā sarežģītas parādības.

DZĪVE – daudzveidīgu cilvēkdarbību kopums

Cilvēka dzīve – nemitīgs dzīves vajadzību apmierināšanas process
Apzināta cilvēkdarbība – mērķtiecīga noteiktas dzīves vajadzības apmierināšana

CILVĒKDARBĪBA kā veselums

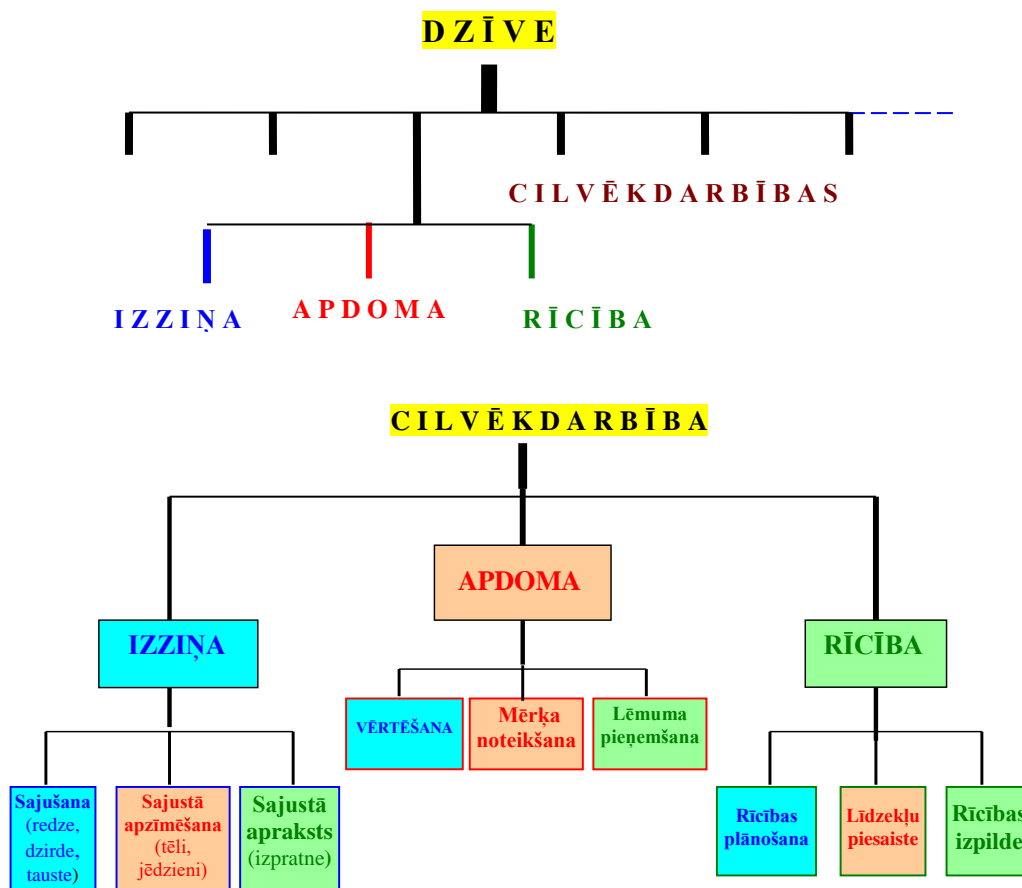
VAJADZĪBAS : garīgās un materiālās

LĪDZEKĻI : • finansu līdzekļi (nauda) * materiālie līdzekļi (manta) * Informācija

* cilvēks Pats (garīgais spēks, enerģija un fiziskais spēks, enerģija) * laiks

Jēdziena DZĪVE izpratnei – jēdziena sastāvdaļu un to kopsaistības uzskatāmai skaidrošanai lieti noder šāda attiecīgi sazarota trīs līmeņu formālā struktūra. Proti, uztverot dzīvi kā daudzveidīgu cilvēkdarbību kopumu, katra no šīm cilvēkdarbībām savukārt raksturojas ar trim secīgām sastāvdaļām – izziņu, apdomu un rīcību.

Cilvēks un Tehnvide vakar, šodien, rīt
(cilvēka garīgā un materiālā (fiziskā) dzīve pasaules tehnovidē)

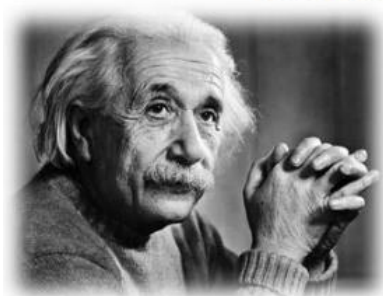

<http://www.josic.com/relationships-with884-robots-survey-says-yes>

Pasaule, kādu to mēs esam
radījuši, ir mūsu domāšanas
rezultāts. Mēs nevaram to
izmainīt, nemainot savu
domāšanu.

/A. Einšteins/

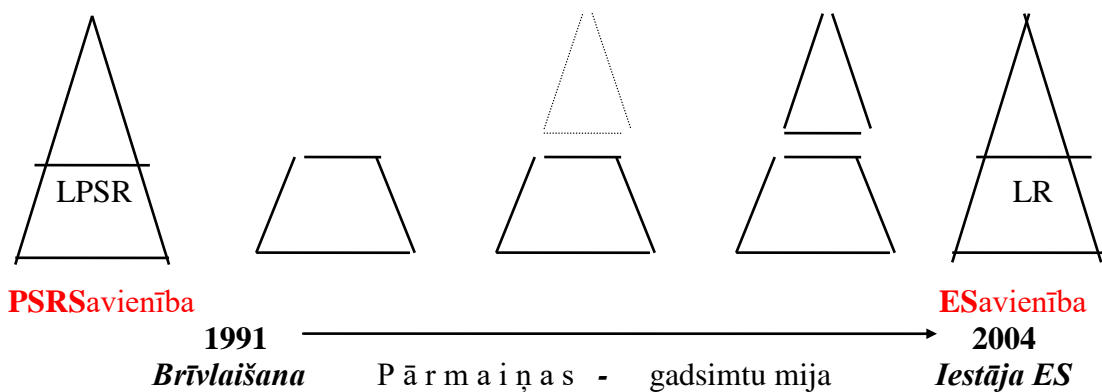
3. SABIEDRĪBA kā daudzveidīgu cilvēku kopums

Sabiedrības mainība visapkārt mums un mēs mainībā (mūžības likums)

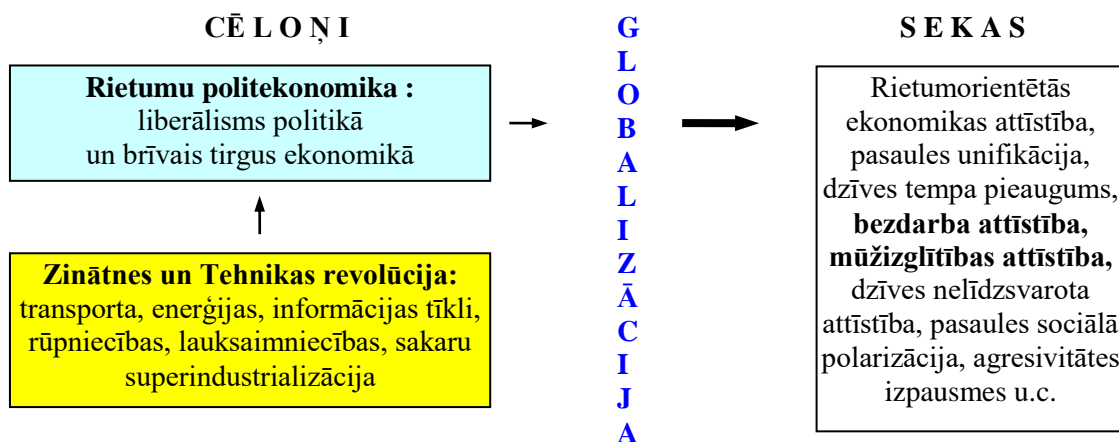
Noslēdzies 20. gadsimts, viens no sarežģītākajiem gadsimtiem Pasaulē, Eiropā, Latvijā. Līdz ar 21.gs. sākumu mūsu dzīve ieiet jaunā fāzē - *notiek visaptveroša DZĪVES GLOBALIZĀCIJA.*

Visapkārt ārkārtīgi *strauji ienākas ZINĀTNES UN TEHNIKAS PROGRESA AUGĻI.* Gan globālā, gan lokālā mērogā jūtami *aug mūsu dzīves daudzveidība un temps - DZĪVES SAREŽĢĪTĪBA.*

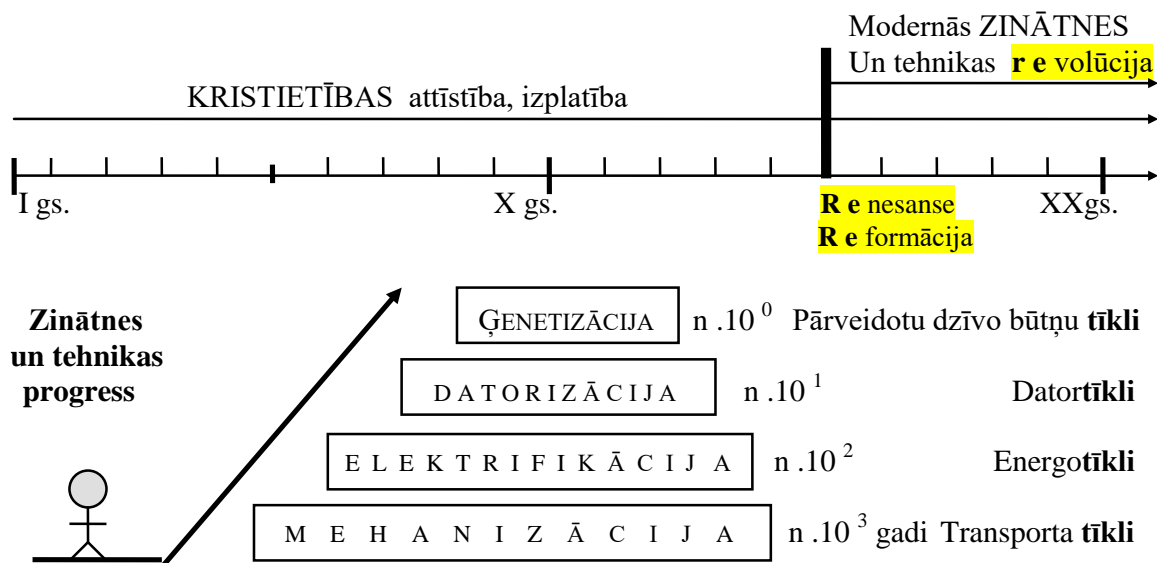
Sabiedrības dzīves industriālo attīstību nomaina superindustrializācija (automatizēta lielražošana), dabisko - mākslīgais. Akcenti darbā un sadzīvē no ražošanas pāriet uz patērēšanu. Bezdarba rēgs kļūst pa pasauli un tajā pat laikā krasi pieaug augsti kvalificētu speciālistu pieprasījums. Sabiedrības polarizējas un aug sociālā spriedze. Globalizācija šodien izvēršas par Rietumu vareno politekonomikas (brīvā tirgus ekonomikas un liberālisma politikas) aktīvu izplatīšanos visas pasaules mērogā. *Īpaši aktualizējas MŪSDIENU RIETUMNIECISKĀ DZĪVESVEIDA ILGTSPĒJĪBA.*

Globalizācijas parādība cēloņseku skatījumā

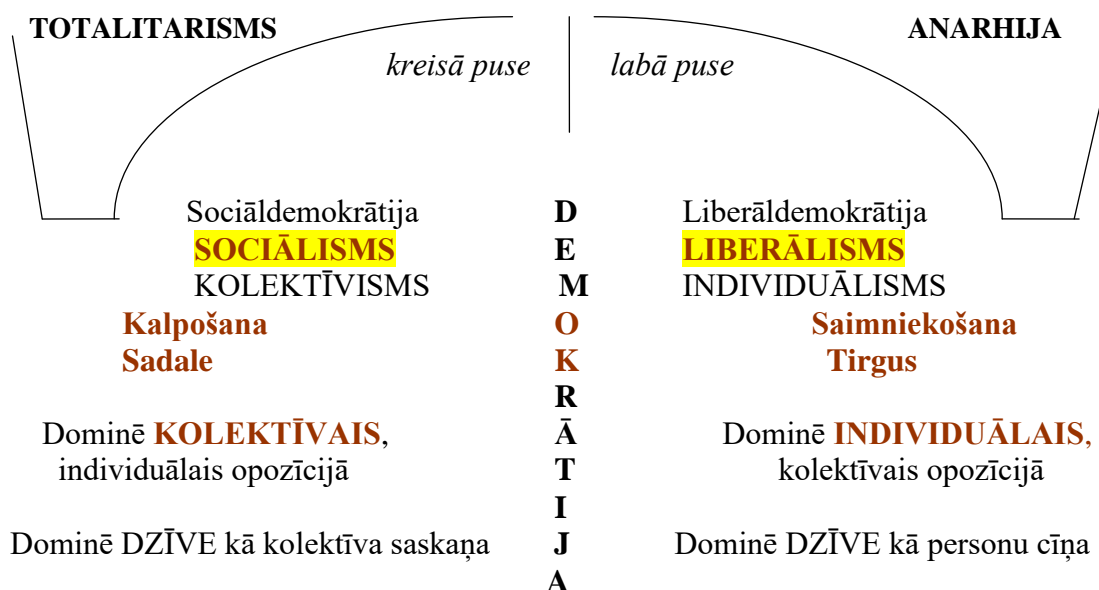
Mūsdienu Rietumu kopienas kultūras un civilizācijas attīstība

Zinātnes straujā progressa un tā rezultātu plašās izmantošanas rezultātā cilvēces dzīvesvide kļūst arvien mākslīgāka jeb tehniskāka, kamēr dabasvide jau prasa īpašu aprūpi un aizsardzību pret cilvēku saimnieciskajām darbībām. **Strauji veidojas** mākslīgajai dzīvesvidei jeb tehnovidei atbilstošs **t e h n o c i l v ē k s**.

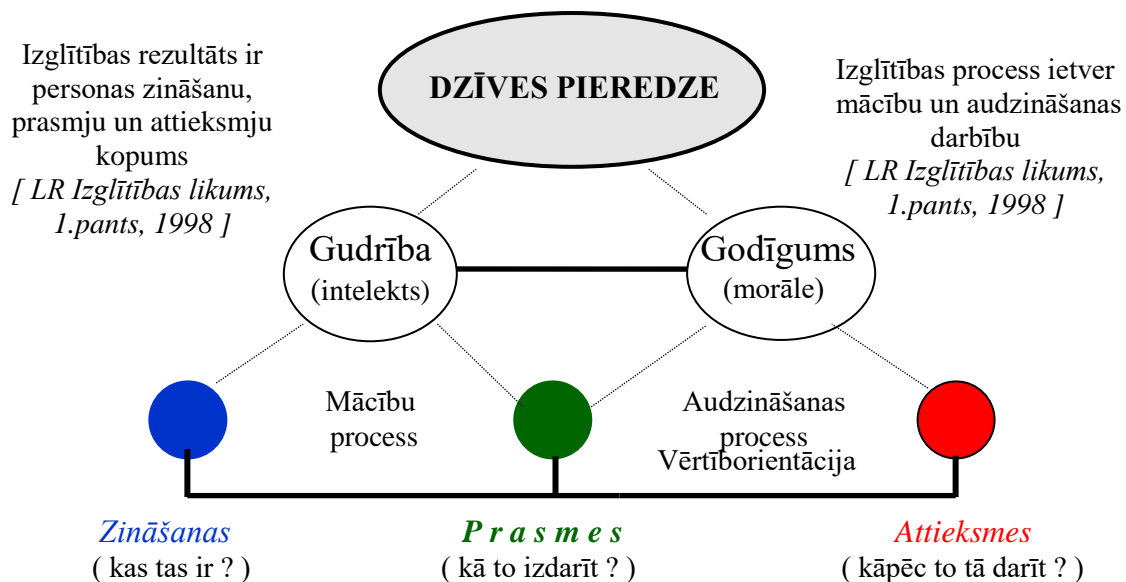
Individuālais un kolektīvais cilvēku dzīvē

Sabiedrības, personas dzīves ceļa

3. IZGLĪTĪBA dzīvei

Izglītības kā dzīves pieredzes satura pamatstruktūra

• ZINĀŠANAS, PRASMES, ATTIEKSMES - dzīves pieredzes vispārīgie raksturojumi.

Zināšanas - rodas cilvēka dzīvesvides izziņas procesā un nodrošina cilvēkdarbībām nepieciešamos faktus un cēloņseku sakarības.

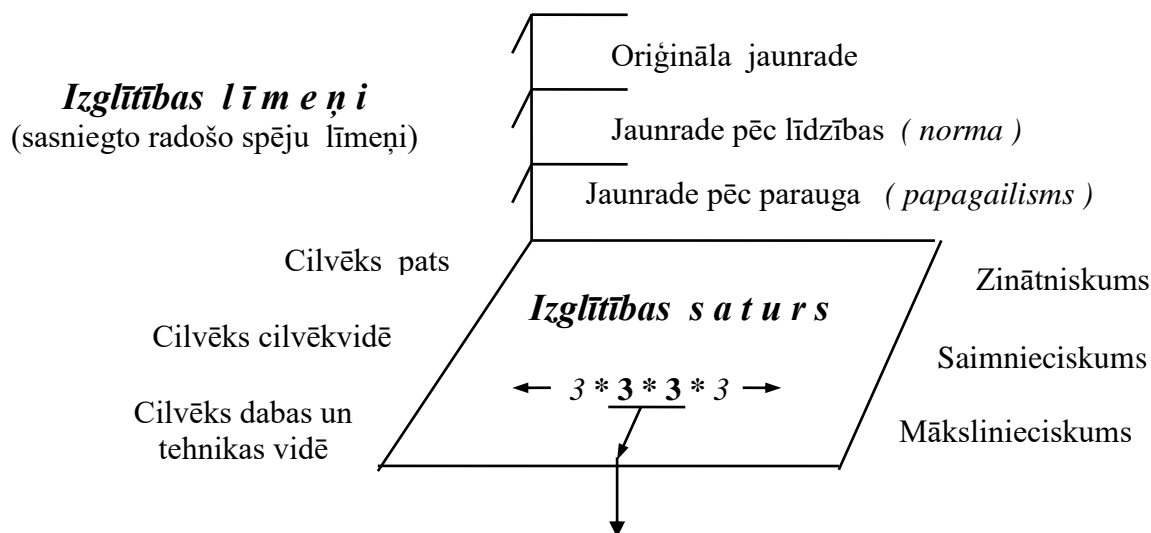
Attieksmes jeb vērtīborientācija - rodas apdomājot - vērtējot cilvēku dzīves daudzveidīgās vajadzības. Pozitīva attieksme uzrāda cilvēka dzīves vērtības jeb vērtīborientācijas, kuras atbilstoši nosaka cilvēkdarbību mērķus un rīcību to sasniegšanai.

Prasmes - rodas cilvēkdarbību īstenošanā un nodrošina visu cilvēkdarbību sastādošo procesu (izziņas, apdomas, rīcības) rezultatīvu norisi. Prasmes ir cilvēka spēju (gribas un varas) īstenojumi darbībā.

IZGLĪTĪBA - izglītojošās darbības rezultātā iegūtās dzīves spējas jeb kompetences

	IZZIŅA	APDOMA	RĪCĪBA
PRASMES - darbības spēju īstenojums	Prasmes iegūt, analizēt un sintezēt informāciju	Prasmes vērtēt, izvirzīt mērķi, pieņemt lēmumu	Prasmes plānot rīcību, piesaistīt līdzekļus, izpildīt rīcību
ATTIEKSMES - darbību vērtīborientācijas	Attieksmju izziņa (paraugvērtību apguve - kas ir labi ?)	Attieksmju veidošana vērtēšanas procesā	Attieksmju īstenošana praksē
ZINĀŠANAS - fakti un cēloņseku sakarības	Zināšanu ieguve (kas tas ir un kāpēc tas tā ir ?)	Zināšanu procesēšana (domāšana)	Zināšanu izmantošana praksē

Izglītības kvalitāte (saturs un līmenis)

Izglītības satura kodoldaļa

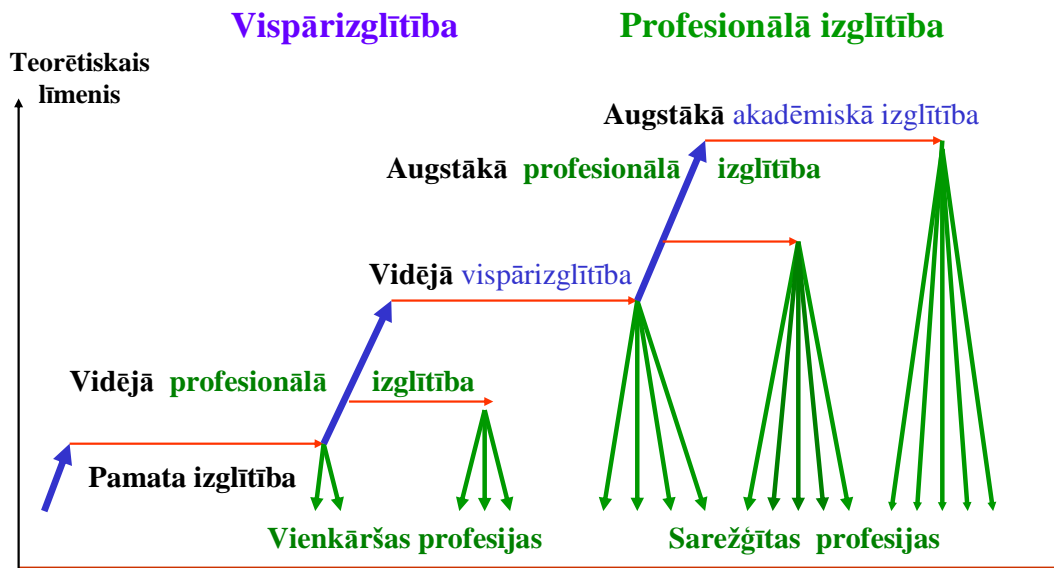
	Izziņa	Apdoma	Rīcība
Prasmes	*	*	*
Attieksmes	*	*	*
Zināšanas	*	*	*

Mūži gan LIELAIS JAUTĀJUMS : KĀDU KAM IZGLĪTĪBU KĀDAI DZĪVEI ?

(kā es gribu dzīvot - kāda ir manai dzīvei nepieciešamā izglītība ?)

IZGLĪTĪBA - dzīves pieredze dzīvei		Dzīves VIRZĪBAI	EKSISTENCEI dzīvē	
ZINĀTNISKĀ [patiesais]	Dominē PRĀTS (atziņas, jēdzieni - <i>izpratne</i>)	Fund. un lietišķā pētniecība	Dzīvesvides uzraudzība, apkope, atjaunošana	Dabasvide Cilvēkvide Tehnvide
SAIMNIECISKĀ [praksē derīgais]	Dominē GRIBA (vajadzības, līdzekļi - <i>izdarība</i>)	Saimnieciskā jaunrade	Zinātnes un mākslas sasniegumu izmantošana	Dabasvide Cilvēkvide Tehnvide
MĀKSLINIECISKĀ [skaistais]	Dominē JŪTAS (emocijas, tēli - <i>iztēle</i>)	Iedvesmai	Sadzīvei	Dabasvide Cilvēkvide Tehnvide

Vispārizglītība un profesionālā izglītība dažādās izglītības pakāpēs

Ikdienas materiālās un garīgās dzīves prakse

Gudri, godīgi un aktīvi cilvēki – pilnvērtīgas izglītojošas darbības i d e ā l s

